

Ils dis da revoluziun sin il Plaz At-Tahrir han mussà al mund scenas commoventas da fraternisaziun, cun cults divins copts celebrads sut la protecziun da la fulla islamica.

KEYSTONE

Egipzian e cristian enina

Il pievel copt antruras ed oz

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **Tranter Mustér ed Ursera/UR enconusch'ins il num da Samih (Samuel) Sawiris e sia derivanza egipziana. Ins sa era ch'il stadi egipzian è da lingua araba e da religiun islamica; quai punctuescha dal rest sia constituziun da 1971. Ma tgi sa che l'Egipta dumbra var 6%–7% burgaisas e burgais da religiun cristiana, cunzunt da confesiun copta?** Il pled «copt» deriva da l'arab «cubti» che da sia vart deriva dal grec «aigüptos» («egipzian»). Sawiris è copt, pia duas giadas Egipzian, areguard la religiun («cubti») e la nazionalitad («misri» < «Misr» = «Egipta»). Il copt Butros (Pieder) Butros Galì è stà 1992–1997 secretari general da l'ONU. Davart la Baselgia ortodoxa copta infurmescha in cudesch da Karl Pinggéra, professor d'istorgia ecclesiastica a l'Universitad da Marburg, che duai derivar dal Vnuost (1). Il pievel copt discurra arab sco il rest da l'Egipta, ma celebrescha anc adina sia liturgia en l'antic linguatg copt dal delta dal Nil, svani enturn il 14avel tschientaner.

Dapi l'antica

Il cristianissem è penetrà en la provinza romana da l'Egipta tras la citad cosmopolita d'Alexandria (oz Al-Islandarija), lezza giada part dal mund grec sco las emprimas cuminas cristianas. Las persecuziuns dal terz tschientaner e da l'entschatta dal quart han empruvà l'Egipta. Sia baselgia è s'organisada suenter l'edict da Milaun 315. «Gia lezza giada purtava l'vestg d'Alexandria il titel da 'papa e patriarc'; igl è cler che la denominaziun da 'papa' ('bab') na sa limitava betg a la 'sedes Romana' (...). En fin ad oz num'ins il patriarc copt 'papa' (...). Sut papa Damian († 607) è sa sviluppada ina ritga litteratura copta; uschia è resortida la tempra egipziana da la baselgia» (pp. 65 e 67). 639–645 ha l'armada araba conquistà il pajais. «En il 10avel tschientaner han scripturs ecclesiastics copts entschavì a duvrar l'arab. Quai ha dauzà a moda considerabla il nivel da la teologia copta (...) grazia a la cuntraversa cun l'islam ed a l'exempel da la litteratura cristiana araba en Siria e Mesopotamia» (p. 72). Vers la fin dal 12avel tschientaner è la situaziun da la cuminanza copta vegnida precara. «Perquai han adina plirs copts surpiglià l'islam. Il domini osman (1517–1798) n'ha midà nagut essenzial tar la situaziun adina precara dals copts (...). Lur dumber è diminui vinavant» (p. 71). En il tschientaner passà è la Baselgia copta s'averta ad influenzas religiosas europeicas. «Habib Ghirghis, decan dal Semina-

riologic da la chapitala, ha mess ad ir 1918 scolas da la dumengia per l'instrucziun religiusa da la giuventetgna; (...) i na sa tractava betg mo da perfecziunar spirituals, mabain er umans laics (...). La Chasa da diacons (...) ha derasà l'idea da lavur sociala en l'entira Baselgia copta (...). Dapi 1940 è ins turnà als ideals claustrals d'antruras (...). En la segunda mesadad dal tschientaner passà han tuttas claustras survegnì in schlantsch imprevis e pudì beneventar in grond dumber da novizas e novizs; (...) quest moviment cuntinuescha enfin ad oz» (p. 74).

Minoritad pregiuditgada

En ils davos decennis è la situaziun interiura da l'Egipta sa sviluppada a disfavur da la minoritad copta: «Ils problems economics pendants han favurisà ils 'Frars islamics' ed autras gruppas islamisticas. Il stadi reagescha favurisond l'islam en la vita publica ed arrestond mintgatant bliers islamists radicals. Dapi decennis schabegian adina puspè attentats encunter baselgias ed instituziuns ecclesiasticas (...). Il dretg pregiuditgescha ils copts. Dapi la revisiun costituziunala da 1980 valan ils 'principis da la scharia' [il dretg tradiziunal islamic] sco 'la funtauna principala da las leschas'. La libertad religiusa s'encliega sco il dretg da sa convertir a l'islam e n'includa betg quel da s'emancipar da l'islam (...). Bliers copts sa lamentan cun raschun ch'i na sajan representents proporziunalmain en la regenza, il parlament ed il servetsch dal stadi (...). Suenter las elecziuns da 2005 avevan ils copts mo 6 dals 454 mandats en il parlament, numnadain 1 elegì directamain e 5 nominads dal schef dal stadi. Las cundiziuns da vita han chaschunà en ils davos onns in'emigraziun considerabla, cristiana en 70% dals cas» (pp. 75–76).

Il giu de Mubarak

Igl è remartgabel che manifestaziuns coptas han mess ad ir ils moviments da protesta da las davosas emnas; l'attentat dals 31 da december 2010 cunter in cult divin en ina baselgia (23 unfrendas) ha chaschunà demonstraziuns cunter l'incapavladad dal reschim da proteger la minoritad. «Le Courier» (Genevra) dals 5 da favrer 2011 rapporta davart las posiziuns coptas durant il moviment che ha manà a la demissiun da president Hosni Mubarak: «I sa distanzieschan adina dapli da la ierarchia ecclesiatica, alliada fidaivla da la dictatura» (p. 8). La politologa copta Laura Ghirghis crittgescha insaquantas intervenziuns da l'Occident a favur dals cristians da l'Orient: «Intervenziuns exteriuras (...)

vegnan adina malchapidas (...). Las uniuns ch'ins auda dapli s'expriman savens cunter l'islam (...). Per promover la libertad religiusa en il Proxim Orient èsi meglier da sa drizzar ad uniuns dals pajais pertutgads. Associaziuns egipzianas lavuran en lez senn en in spiert secular» (p. 8). Ils 4 da favrer 2011 ha la Societad per pievels smanatschads (SPS) (2) rapportà da l'assassinat d'indesch personas ord duas famiglias coptas en il vitg da Scharuna (provinza da Minja). La SPS commentescha: «President Mubarak fa in giu indegn e privlus cun la schara crescher la violenza cunter la minoritad cristiana per lura sa preschentar sco liberatur cunter l'influenza creschenta dals 'Frars islamics'».

Ina proposta da beffa

Da schaner ed en ils emprims dis da favrer avainsa persecutà plain mirvegla las stattaivlas demonstraziuns che pretendevan ed han finalmain cuntanschì la demissiun da Mubarak. Ils 10 da favrer, cur ch'il svilup era anc malsegir, ha «L'Hebdo» (Losanna) publictà ina brev averta da beffa drizzada a Sawiris. L'autur era l'antierur cuss. guv. Peter Bodemann (Brig-Glis/VS) che viva a strusch 130 km davent dals plazzals da Sawiris ad Ursera. La brev fascheva ina dumonda retorica: «Pertge na telefonais Vus betg a nossa ministra da l'exteriur per proponer che Mubarak passentia la saira da la vita cun sia gliעד ad Ursera en ils hotels da luxus e las villas che Vus planisais? (...) Quai schliass in problem da l'Egipta e dus da Voss agens problems. L'Uri pudess puspè trair il flad ed introducir l'instrucziun d'arab en sias scolas. Sajas curaschus, flexibel e segir, sco ils capricorns sut il Gemsstock!» L'antierur dictatur para d'avair chattà in auter lieu d'exil, ed il cussegl federal ha bloccà ses avairs en las bancas svizras. Ma ils dis da revoluziun sin il Plaz At-Tahrir han mussà al mund scenas commoventas da fraternisaziun, cun cults divins copts celebrads sut la protecziun da la fulla islamica. La demissiun da Mubarak munta la victoria – perentant provisoria – da novas generaziuns urbanas e laicas, «ni islamistas ni marxistas» («Le Courier» dals 14 da favrer, p. 9). Durant las demonstraziuns han bliers umans declerà a la pressa ch'i sa sentian loschs, per l'emprima giada, d'esser Egipzians. Co va quai vinavant cun la minoritad copta?

1. Christian Lange e Karl Pinggéra, Die alt-orientalischen Kirchen. Darmstadt (Wissenschaftliche Buchgesellschaft, ISBN 978-3-534-22052-6) 2010.
2. Postfach 20 24, D-37010 Göttingen (Saxonia bassa). Posta electronica: nahost@gfbv.de. Internet: www.gfbv.de